

Nieuwe Deventerweg 101 en 101/1 te Zwolle

- Nader onderzoek naar vleermuizen en Huismus -

Opdrachtgever	Resido Vastgoed B.V.
Data veldbezoeken	Diverse data 2019
Kenmerk rapport	N2019.116 - Nader onderzoek Nieuwe Deventerweg 101 en 101/1 te Zwolle
Datum rapport	15 oktober 2019
Versie	V2.0
Auteur	K.H. Eymael
Controle	ing. J.M. de Wever

EcoTierra-ecologisch adviesbureau

Postadres: Margijnenenk 12, 7415 JZ Deventer

Bezoekadres: Loods570- Oostzeestraat 2, 7411 MD Deventer

www.ecotierra.nl

info@ecotierra.nl

0570-597418

Draagvlak voor natuur is de basis voor natuurbescherming

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven. EcoTierra- ecologisch adviesbureau is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van EcoTierra- ecologisch adviesbureau; opdrachtgever vrijwaart EcoTierra- ecologisch adviesbureau voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

1 INLEIDING	5
1.1 AANLEIDING	5
1.2 DOELSTELLING	5
1.3 VOLLEDIGHEID ONDERZOEK	5
1.4 GELDIGHEIDSDUUR RAPPORT	6
2 ONDERZOEKSOPZET	7
2.1 BRONNENONDERZOEK	7
2.2 VELDBEZOEKEN	7
3 SITUATIEBESCHRIJVING	9
3.1 PLANGEBIED	9
3.2 VOORGENOMEN INGREPEN	10
4 BEVINGINGEN ONDERZOEK	11
4.1 BEVINDINGEN BRONNENONDERZOEK	11
4.2 BEVINDINGEN VLEERMUIZEN	11
4.3 BEVINDINGEN HUISMUS	12
4.4 BEVINDINGEN GIERZWALUW	13
4.5 BEVINDINGEN STEENMARTER	13
4.6 BEVINDINGEN OVERIGE SOORTEN	13
5 EFFECTENBEOORDELING	14
5.1 EFFECTEN VLEERMUIZEN	14
5.2 EFFECTEN HUISMUS	14
5.3 EFFECTEN GIERZWALUW	15
5.4 EFFECTEN STEENMARTER	15
5.5 EFFECTEN OVERIGE SOORTEN	16
5.6 ALGEMENE ZORGPLICHT	16
5.7 VOLLEDIGE UITSLUITING AANWEZIGHEID	16
6 CONCLUSIE	17

BIJLAGEN

1. Waarnemingen;
2. Wettelijk kader;
3. Factsheet vleermuizen;
4. Factsheet Huismus (Vogelbescherming Nederland);
5. Factsheet Gierzwaluw (Vogelbescherming Nederland);
6. Literatuurlijst.

SAMENVATTING

In opdracht van Resido Vastgoed B.V. heeft EcoTierra- ecologisch adviesbureau bij diverse opstallen aan de Nieuwe Deventerweg 101 en 101/1 te Zwolle een nader onderzoek naar vleermuizen en Huismus uitgevoerd in het kader van de Wet natuurbescherming. Tijdens dit onderzoek is eveneens gelet op de aanwezigheid van Gierzwaluw en Steenmarter.

Het plangebied is gelegen in de bebouwde kern van Zwolle en betreft de percelen 1203 en 102. Er zijn binnen het plangebied twee woningen, diverse bijgebouwen en groenstructuren aanwezig.

De initiatiefnemer is voornemens om alle opstallen te amoveren ten behoeve van de realisatie van nieuwbouw. In het kader van de voorgenomen ingrepen zullen er enkele groenstructuren worden gerooid.

In dit kader heeft er op 6 maart 2019 een quickscan flora en fauna (Q2019.023- Quickscan flora en fauna Nieuwe Deventerweg 101 en 101/1 te Zwolle, EcoTierra- ecologisch adviesbureau, maart 2019) plaatsgevonden om te bepalen voor welke diersoorten (en functies voor deze soorten) het plangebied in potentie geschikt zou zijn.

Uit dit oriënterende veldbezoek kwam naar voren dat de aanwezigheid van vaste verblijf- en/of voortplantingsplaatsen van vleermuizen en Huismus (met name in de twee woningen) op basis van dat veldbezoek niet uitgesloten kon worden en dat nader onderzoek naar deze soorten noodzakelijk was. Tevens diende er tijdens de nadere onderzoeken gelet te worden op de aanwezigheid van Gierzwaluw en Steenmarter.

Het nadere onderzoek is gebaseerd op een bronnenonderzoek en diverse veldbezoeken. Deze veldbezoeken hebben op diverse data in 2019 plaatsgevonden.

De onderzoeken zijn conform de vigerende onderzoeksprotocollen en Kennisdocumenten van BIJ12 en in de juiste periode en onder geschikte weersomstandigheden uitgevoerd, zodat de te verwachten soorten waargenomen konden worden.

Het onderzoek heeft een zomerverblijf van de Gewone dwergvleermuis vastgesteld.

Er zijn geen vaste verblijf- of voortplantingsplaatsen van Huismussen, Gierzwaluwen en/of Steenmarters aangetroffen. De Huismus gebruikt het plangebied soms om te foerageren. Significants functioneel leefgebied van de onderzochte soorten is niet aangetroffen.

Ook zijn er geen waarnemingen gedaan van Egel en kleine marterachtigen.

Voor de onderbouwing van de conclusies dient hoofdstuk vijf geraadpleegd te worden.

Op basis van de nadere onderzoeken kan worden geconcludeerd dat er procedurele gevolgen zijn aangaande het project.

- Er dient een ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd voor de Gewone dwergvleermuis;
- Er dienen onder andere mitigerende maatregelen te worden genomen en een projectplan en werkprotocol te worden opgesteld;
- Voor Huismus, Gierzwaluw, Steenmarter, kleine marterachtigen en Egel wordt een ontheffing Wet natuurbescherming niet noodzakelijk geacht omdat er geen overtreding van de verbodsbepalingen wordt verwacht;
- De zorgplicht is altijd van toepassing.

1 INLEIDING

In opdracht van Resido Vastgoed B.V. heeft EcoTierra- ecologisch adviesbureau bij diverse opstallen aan de Nieuwe Deventerweg 101 en 101/1 te Zwolle een nader onderzoek naar vleermuizen en Huismus uitgevoerd in het kader van de Wet natuurbescherming. Tijdens dit onderzoek is eveneens gelet op de aanwezigheid van Gierzwaluw en Steenmarter.

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer is voornemens om alle opstallen te amoveren ten behoeve van de realisatie van nieuwbouw. In het kader van de voorgenomen ingrepen zullen er enkele groenstructuren worden gerooid.

In dit kader heeft er op 6 maart 2019 een quickscan flora en fauna (Q2019.023- Quickscan flora en fauna Nieuwe Deventerweg 101 en 101/1 te Zwolle, EcoTierra- ecologisch adviesbureau, maart 2019) plaatsgevonden om te bepalen voor welke diersoorten (en functies voor deze soorten) het plangebied in potentie geschikt zou zijn.

Uit dit oriënterende veldbezoek kwam naar voren dat de aanwezigheid van vaste verblijf- en/of voortplantingsplaatsen van vleermuizen en Huismus (met name in de twee woningen) op basis van dat veldbezoek niet uitgesloten kon worden en dat nader onderzoek naar deze soorten noodzakelijk was. Tevens diende er tijdens de nadere onderzoeken gelet te worden op de aanwezigheid van Gierzwaluw en Steenmarter.

1.2 Doelstelling

Het doel van het nader onderzoek is vast te stellen of de voorgenomen ingrepen een overtreding van de vigerende natuurwetten tot gevolg hebben aangaande vleermuizen, Steenmarter en vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest.

Om dit inzicht te verkrijgen worden, onder andere, de volgende vragen beantwoord;

- welke soorten maken gebruik van het plangebied?
- zijn er binnen het plangebied vaste verblijfplaatsen van vleermuizen en/of jaarrond beschermde nesten aanwezig?
- heeft de Steenmarter een vaste verblijfplaats binnen het plangebied?
- welke functie(s) heeft het plangebied voor de eventueel aanwezige soorten?
- hoeveel eventueel aanwezige jaarrond beschermde nesten zijn er aanwezig?
- zijn er significante vliegroutes en/of foerageergebieden in of nabij het plangebied aanwezig?
- wat zijn de gevolgen van de ingrepen (welke verbodsbepalingen worden overtreden) en zijn er mitigerende maatregelen te nemen om overtreding van de wet te voorkomen?
- dient er een ontheffing te worden aangevraagd?

1.3 Volledigheid onderzoek

Het vleermuizenonderzoek is onder andere uitgevoerd op basis van het 'Vleermuizenprotocol 2017'. Tevens zijn de onderzoeksmethodes, zoals beschreven in de Kennisdocumenten Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Gierzwaluw en Huismus van BIJ12 (versies 1.0, juli 2017) gehanteerd.

Door het hanteren van het vleermuizenprotocol, kennisdocumenten en overig goedgekeurde inventarisatiemethodes kan bij een eventuele zienswijze worden aangetoond dat de noodzakelijke onderzoeksinspanning is verricht. Mogelijk zijn er, ondanks de volledigheid van het onderzoek, exemplaren niet waargenomen. Ondanks de meerdere onderzoeksrondes blijft er sprake van momentopnamen.

1.4 Geldigheidsduur rapport

Voor Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten dient maximaal drie jaar als geldigheidsduur te worden gehanteerd (wanneer er weinig (fysieke) verandering in de situatie heeft plaatsgevonden).

2 ONDERZOEKSOPZET

Om een goed beeld te verkrijgen hoe en of het plangebied gebruikt wordt door de genoemde soorten heeft er een bronnenonderzoek plaatsgevonden en is het plangebied vervolgens meerdere malen in 2019 bezocht in de daarvoor geschikte periodes en onder de juiste weersomstandigheden.

De onderzoeken zijn door EcoTierra- ecologisch adviesbureau en Alcedo natuurprojecten uitgevoerd. Deze bureaus hebben ruime ervaring met het uitvoeren van onderzoeken naar vleermuizen, Gierzwaluw, Huismus en Steenmarter.

2.1 Bronnenonderzoek

Voorafgaande aan het onderzoek zijn de beschikbare gegevens van digitale verspreidingsatlassen bestudeerd.

2.2 Veldbezoeken

Er is voor elke soort/ soortgroep een specifieke onderzoeksmethode gebruikt. De methodes worden in deze paragraaf beschreven.

Vleermuizen

Tijdens de (schemer)onderzoeken is met behulp van een batdetector, zaklamp en zoomcamera zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van vleermuizen. Het vleermuizenonderzoek bestaat uit twee onderdelen, namelijk een visuele inspectie bij daglicht en onderzoeken tijdens de schemeruren. Tijdens de visuele inspectie zijn elementen als vensterbanken, muren en tegels onderzocht op uitwerpselen en vegen van vleermuizen. Ook is er in de opstallen naar exemplaren en sporen gezocht. Tijdens de schemer/nacht onderzoeken wordt door middel en met behulp van visuele waarnemingen en een batdetector (Pettersson D230/ D240X, Batlogger M (nemen waarnemingen automatisch op voor latere analyse) onderzocht of vleermuizen gebruik maken van het plangebied. Indien nodig worden time-expansion opnamen gemaakt met de batdetector om later de ultrasone geluiden te kunnen analyseren met behulp van het analyseprogramma Batsound. Voor soorten van het Myotis geslacht kan dit noodzakelijk zijn om tot een correcte determinatie te komen. Het onderzoek in de avondschemer is bedoeld om uitvliegende exemplaren te kunnen waarnemen. Vleermuizen warmen gedurende de dag op in hun verblijfplaats en vliegen rond de schemer uit om op jacht te gaan naar insecten. In de ochtenduren keren ze terug naar hun verblijfplaats, zodat invliegende exemplaren waargenomen kunnen worden. Gedurende de onderzoeken wordt tevens gelet op sociale roepen en baltsgedrag. Als richtlijn is het 'Vleermuizenprotocol, maart 2017 gehanteerd, opgesteld door o.a. het Netwerk Groene Bureaus (NGB). De vleermuisonderzoeken zijn uitgevoerd in de juiste periode en onder geschikte weersomstandigheden, zodat eventueel aanwezige vleermuizen waargenomen konden worden. Dit houdt globaal in dat de temperatuur minimaal 7 °C en de windkracht maximaal 4 (5) Beaufort was. Tevens viel er niet meer dan lichte regen. Het najaarsonderzoek is gestart voor zonsondergang opdat ook uitvliegende exemplaren waargenomen konden worden.

Huismus

Het onderzoek naar de Huismus is uitgevoerd zoals beschreven in het Kennisdocument Huismus van BIJ12 (versie 1.0 juli 2017). Dit Kennisdocument schrijft twee onderzoeken in de periode 1 april- 15 mei voor.

Gierzwaluw

Tijdens de hiervoor beschreven onderzoeken is gelet op de aanwezigheid van exemplaren, sporen en nesten van Gierzwaluw. De vleermuisonderzoeken zijn minimaal een uur voor zonsondergang gestart. Na het ochtendonderzoek is ongeveer een half uur na zonsopgang gewacht om uitvliegende exemplaren waar te kunnen nemen. Tevens is er zogenaamd “getaped” (het afspelen van Gierzwaluwengeluid) om een reactie uit een eventueel bezet nest uit te lokken.

Steenmarter

Tijdens de voorgenoemde onderzoeken is tevens gelet op sporen en exemplaren van de Steenmarter.

Overige soorten

Er is tijdens de onderzoeken ook gelet op aanwezigheid van egel en kleine marterachtigen. De egel, bunzing, wezel en hermelijn zullen naar verwachting in december 2019 niet meer vrijgesteld zijn wanneer het een ruimtelijke ingreep betreft.

Onderzoeksdata en informatie

Datum	Tijdstip	Aantal onderzoekers	Onderzochte soort en functie	Weersgesteldheid
24-04-2019 10.00 -12.00	Overdag	1	Huismus (nest) Steenmarter (sporen)	18°C, droog, 3 Bft, zonnig
09-05-2019 10.30-12.00	Overdag	1	Huismus (nest) Steenmarter (sporen)	13°C, droog, 2 Bft, half bewolkt
10-06-2019 20.45-00.00	Avond	2	Vleermuis (Zomer-/kraamverblijf) Gierzwaluw (nest) Steenmarter (exemplaren/ sporen)	18°C, droog, 2 Bft, bewolkt
28-06-2019 20.45-00.00	Avond	2	Vleermuis (Zomer-/kraamverblijf) Gierzwaluw (nest) Steenmarter (exemplaren/ sporen)	17°C, droog, 2 Bft, bewolkt
12-07-2019 03.00-06.00	Ochtend	1	Vleermuis (Zomer-/kraamverblijf) Gierzwaluw (nest) Steenmarter (exemplaren/ sporen)	13°C, droog, 2 Bft, half bewolkt
23-08-2019 20.45-00.00	Avond	1	Vleermuis (Paarverblijf (zomer/winterverblijf) Steenmarter (exemplaren/ sporen)	18°C, droog, 1 Bft, helder
13-09-2019 20.00-23.00	Avond	1	Vleermuis (Paarverblijf (zomer/winterverblijf) Steenmarter (exemplaren/ sporen)	13°C, droog, 1 Bft, half bewolkt

Tabel 1: Onderzoeksdata en informatie veldbezoeken.

3 SITUATIEBESCHRIJVING

3.1 Plangebied

Het plangebied is gelegen in de bebouwde kern van Zwolle en betreft de percelen 1203 en 102. Er zijn binnen het plangebied twee woningen, diverse bijgebouwen, groenstructuren en een ondiepe vijver aanwezig. De opstallen verkeren in een matige tot slechte staat van onderhoud. Sommige opstallen zijn deels begroeid met klimplanten. Alleen de woning met huisnummer 101/1 beschikt over een spouw. Beiden woningen hebben een pannendak met dakbeschot. Binnen de percelen zijn diverse groenstructuren aanwezig.

Uit de quickscan bleek dat met name in de twee woningen jaarrond beschermde nesten/verblijfplaatsen van vleermuizen te verwachten waren.



Afbeelding 1: Situering plangebied (bron: Google.nl). Rode kader: volledige plangebied. Blauwe kader: plangebied waar jaarrond beschermde nesten en verblijfplaatsen van vleermuizen en Huismus te verwachten was volgens de quickscan.

3.2 Voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens om alle opstallen te amoveren ten behoeve van de realisatie van nieuwbouw. In het kader van de voorgenomen ingrepen zullen er enkele groenstructuren worden gerooid.

Ten tijde van onderhavig schrijven was er geen inrichtingsplan bekend bij EcoTierra-ecologisch adviesbureau.

De ingrepen vinden plaats in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden.

4 BEVINGINGEN ONDERZOEK

Hieronder worden de bevindingen van de onderzoeken besproken, allereerst de bevindingen van het bronnenonderzoek en vervolgens de bevindingen van het veldonderzoek. De bevindingen worden in bijlage 1 weergegeven op kaart.

4.1 Bevindingen bronnenonderzoek

In de geraadpleegde verspreidingsatlassen zijn geen waarnemingen gevonden die specifiek voor het plangebied gelden.

4.2 Bevindingen vleermuizen

Zomerverblijf

Er is tijdens het onderzoek van 10 juni een zomerverblijf van Gewone dwergvleermuis aangetroffen bij de kopgevel van de oude boerderij. Om 22.14 vloog daar een exemplaar uit het dak. Tijdens de andere onderzoeken is het exemplaar niet meer waargenomen. Dit kan duiden op het feit dat deze Gewone dwergvleermuis meerdere verblijfplaatsen in gebruik heeft. Er zijn geen zomerverblijven van andere soorten vleermuizen aangetroffen.



Foto: Uitvlieglocatie Gewone dwergvleermuis (bron: Alcedo).

Kraamverblijf

Er is geen kraamlocatie vastgesteld in het plangebied. Een kraamkolonie bestaat uit meerdere vrouwtjes en later ook uit jonge vleermuizen. Een dergelijke locatie is over het algemeen goed op te sporen. Tevens zijn geen sporen aangetroffen die duiden op aanwezigheid van veel exemplaren. De aanwezigheid van een kraamkolonie binnen het plangebied kan derhalve worden uitgesloten.

Paarverblijf

Er zijn tijdens het najaarsonderzoek geen sociale roepjes/ baltsgeluiden van vleermuizen gehoord binnen het plangebied. Er zijn eveneens geen uitvliegende exemplaren waargenomen. Een paarverblijf wordt derhalve niet verwacht.

Tijdens het onderzoek van 13 september zijn bij het naastgelegen restaurant De Handschoen drie vleermuizen waargenomen die de noordzijde van de gevel aantikten. Dit aantikken kan erop duiden dat het restaurant gebruikt wordt als paarverblijf (winterverblijf bij milde temperaturen).

Winterverblijf

Zomer- en/of paarverblijven van de Gewone dwergvleermuis kunnen een aanwijzing zijn dat de aanwezige individuen de locatie ook als winterverblijf gebruiken (Kennisdokument Gewone dwergvleermuis, BIJ12, versie 1.0, juli 2017). Er dient derhalve vanuit te worden gegaan dat de Gewone dwergvleermuis ook in de winter (bij milde weersomstandigheden) aanwezig kan zijn.

Er zijn geen zwermende groepen Gewone dwergvleermuizen waargenomen, dus massawinterverblijven zijn niet te verwachten. Tevens zijn de onderzochte opstallen niet geschikt bevonden voor een massawinterverblijf (massa slaat op hoeveelheid exemplaren en massa van het gebouw (flats en dergelijke).

Foeragegebied en vliegroute

Er wordt op verschillende locaties binnen en nabij het plangebied gefoerageerd door Gewone dwergvleermuizen. Het betrof steeds 1 tot enkele exemplaren. Tevens wordt er niet de gehele avond gefoerageerd, maar slechts kortstondig. Er wordt onder andere gefoerageerd tussen het plangebied en het naastgelegen restaurant De Handschoen en in de tuin van de woning. In de directe omgeving is voldoende foerageergebied aanwezig. Tijdens twee onderzoeken is een overvliegende Laatvlieger waargenomen. De Laatvliegers hadden geen binding met het plangebied. Op 1 avond vloog een Rosse vleermuis over.

Er zijn geen essentiële vliegroutes aanwezig binnen het plangebied.

4.3 Bevindingen Huismus

Er zijn tijdens het nadere onderzoek (zowel tijdens het gerichte Huismussenonderzoek, als voor en na de vleermuisonderzoeken) geen nesten waargenomen. Er zijn wel enkele foeragerende exemplaren waargenomen binnen het plangebied. De Huismussen kwamen af op kippenvoer dat op meerdere plekken aanwezig was in het plangebied. Tijdens de omgevingscheck zijn meerdere Huismussen waargenomen bij de woningen ten noordoosten van het plangebied.



Foto: Huismus bij kippenvoer binnen plangebied.

4.4 Bevindingen Gierzwaluw

Er zijn geen nesten van de Gierzwaluw vastgesteld. Er zijn geen in- of uitvliegende exemplaren waargenomen. Tevens zijn er geen reacties gekomen op het zogenaamde “topen”. Wel zijn er Gierzwaluwen in de lucht waargenomen.

4.5 Bevindingen Steenmarter

Er zijn geen sporen of exemplaren waargenomen tijdens de onderzoeken.

4.6 Bevindingen Overige soorten

Er zijn geen waarnemingen gedaan van exemplaren of verblijfplaatsen van Egel, Bunzing, Wezel of Hermelijn.

5 EFFECTENBEOORDELING

In het kader van de Wet natuurbescherming is nagegaan of vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt) of dat er kans bestaat dat de onderzochte soorten worden verontrust, verjaagd of gedood.

5.1 Effecten vleermuizen

Vleermuizen zijn beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming op basis van het feit dat de soort is opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

De Wet natuurbescherming bevat een aantal verboden handelingen die van toepassing zijn op vleermuizen, onder andere:

1. Het is verboden vleermuizen in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden deze dieren opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.

(Bron: Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, BIJ12, versie 1.0, juli 2017).

Er is tijdens een avondonderzoek een zomerverblijf van Gewone dwergvleermuis vastgesteld. Mogelijk wordt deze plek ook gebruikt als winterverblijf (bij milde weersomstandigheden, tijdens echte koude zal het exemplaar een beter winterverblijf opzoeken). Er zijn geen andere verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Er is voldoende foerageergebied aanwezig in de directe omgeving. Ook worden er geen vliegroutes vernietigd. Het overige functionele leefgebied zal derhalve niet significant worden aangetast.

Door de voorgenomen sloop zal de genoemde vaste verblijfplaats verloren gaan. Dit is niet toegestaan bij de Wnb.

→ In dit kader zal er een ontheffing Wet natuurbescherming (soorten) moeten worden aangevraagd.

In het kader van de ontheffingsaanvraag dient vervolgens een projectplan te worden opgesteld. Tevens dienen er (tijdelijke en duurzame) mitigerende maatregelen genomen te worden om de vaste verblijfplaats te vervangen. Er zal naar moeten worden gestreefd dat een soortgelijke verblijfplaats, als in de huidige situatie, wordt gecreëerd.

De te nemen maatregelen dienen te worden begeleid door een ecooloog en vastgelegd te worden in een werkprotocol. De ingrepen dienen buiten de kwetsbare periode van de aangetroffen vleermuis te gebeuren.

5.2 Effecten Huismus

De Huismus is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming, op basis van het feit dat de soort deel uitmaakt van 'alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is' (artikel 1 van de Vogelrichtlijn). De Huismus staat vermeld op de lijst met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn (RVO, 2009). De nesten van Huismussen vallen onder categorie 2 van vogelnesten "nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar" (zie bijlage 5 Jaarrond beschermde nesten).

De Huismus staat tevens als gevoelig vermeld op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels

(2004). De landelijke staat van instandhouding wordt beoordeeld als matig ongunstig. De Wet natuurbescherming bevat een aantal verboden handelingen die van toepassing zijn op alle inheemse vogels. De wet verbiedt onder andere:

1. het opzettelijk doden of vangen van vogels (artikel 3.1 lid 1);
2. het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het wegnemen van nesten (artikel 3.1 lid 2);
3. het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels (artikel 3.1 lid 3);
4. het opzettelijk storen van vogels (artikel 3.1 lid 4);
5. het bezit, het vervoer en de handel in vogels, dood of levend, dan wel delen of producten daarvan (artikel 3.2).

(Bron: Kennisdocument Huismus, BIJ12, versie 1.0, juli 2017).

Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van de Huismus aangetoond. Het functionele leefgebied, zoals foerageergebied of schuilmogelijkheden, wordt door de ingreep niet significant aangetast. Er is voldoende foerageergebied in de naastgelegen tuinen. In de toekomstige situatie ontstaat mogelijk ook weer nieuw foerageergebied.

De voorgenomen ingrepen zullen derhalve geen negatief effect hebben op Huismussen.

→ Er hoeft geen ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

5.3 Effecten Gierzwaluw

De Gierzwaluw is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming op basis van het feit dat de soort is opgenomen in Bijlage II van de Vogelrichtlijn. De Gierzwaluw staat vermeld op de lijst met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn (RVO, 2009). Op deze lijst vallen de Gierzwaluwnesten onder categorie 2 “nesten van deze semikoloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar” (zie bijlage 5 Jaarrond beschermde nesten). De Gierzwaluw staat niet vermeld op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels (2004).

De Wet natuurbescherming bevat een aantal verboden handelingen die van toepassing zijn op alle inheemse vogels. De wet verbiedt onder andere:

1. het opzettelijk doden of vangen van vogels (artikel 3.1 lid 1);
2. het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het wegnemen van nesten (artikel 3.1 lid 2);
3. het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels (artikel 3.1 lid 3);
4. het opzettelijk storen van vogels (artikel 3.1 lid 4);
5. het bezit, het vervoer en de handel in vogels, dood of levend, dan wel delen of producten daarvan (artikel 3.2).

Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van de Gierzwaluw aangetoond.

Het functionele leefgebied, zoals foerageergebied, wordt door de ingreep niet aangetast.

De voorgenomen ingrepen zullen derhalve geen negatief effect hebben op Gierzwaluwen.

→ Er hoeft geen ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

5.4 Effecten Steenmarter

Er is geen vaste verblijfplaats van deze soort aangetoond. Tevens zijn er geen sporen aanwezig die aanwezigheid van de soort verraden.

De voorgenomen ingrepen zullen derhalve geen negatief effect hebben op de Steenmarter.
→ Er hoeft geen ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

5.5 Effecten Overige soorten

Er is geen vaste verblijfplaats van deze Egel of kleine marterachtigen aangetoond. Tevens zijn er geen sporen of exemplaren waargenomen.

→ Er hoeft geen ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

5.6 Algemene zorgplicht

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet. Eventueel aanwezige dieren dienen de kans te krijgen om te vluchten. De zorgplicht houdt ook in dat er zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de periode waarin wordt gewerkt (buiten kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode). Er kunnen in de woningen en de groenstructuren ook algemeen voorkomende soorten (zonder jaarrond beschermd nest) broeden, zoals Koolmees of Merel. Bij voorkeur vinden de verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen van vogels plaats (seizoen loopt globaal van maart tot en met juli, duiven kunnen ook nog later broeden).

Wanneer het noodzakelijk is om ingrepen binnen het broedseizoen te laten plaatsvinden is het noodzakelijk dat voorafgaande aan de uitvoering is vastgesteld dat er door de ingrepen geen bezette nesten worden verstoord of vernietigd.

5.7 Volledige uitsluiting aanwezigheid

De onderzoeken zijn conform de vigerende protocollen en onderzoeksstrategieën uitgevoerd opdat aantoonbaar is dat er voldoende zorg in acht is genomen om de te verwachten soorten te kunnen waarnemen/ aantreffen. Het blijft echter natuur en het is nooit geheel uit te sluiten dat er, ondanks de voldoende onderzoeksinspanning, toch een exemplaar aanwezig is (in onderhavige situatie zal dit met name een vleermuis betreffen omdat deze een verborgen leven leiden en regelmatig van verblijfplaats kunnen wisselen). Bij het aantreffen van een exemplaar dienen de werkzaamheden ter plaatse en rondom direct gestaakt te worden en dient er een ter zake kundige ingeschakeld te worden.

6 CONCLUSIE

Op basis van het nader onderzoek is beoordeeld of er procedurele gevolgen zijn betreffende de vigerende (natuur)wetgeving.

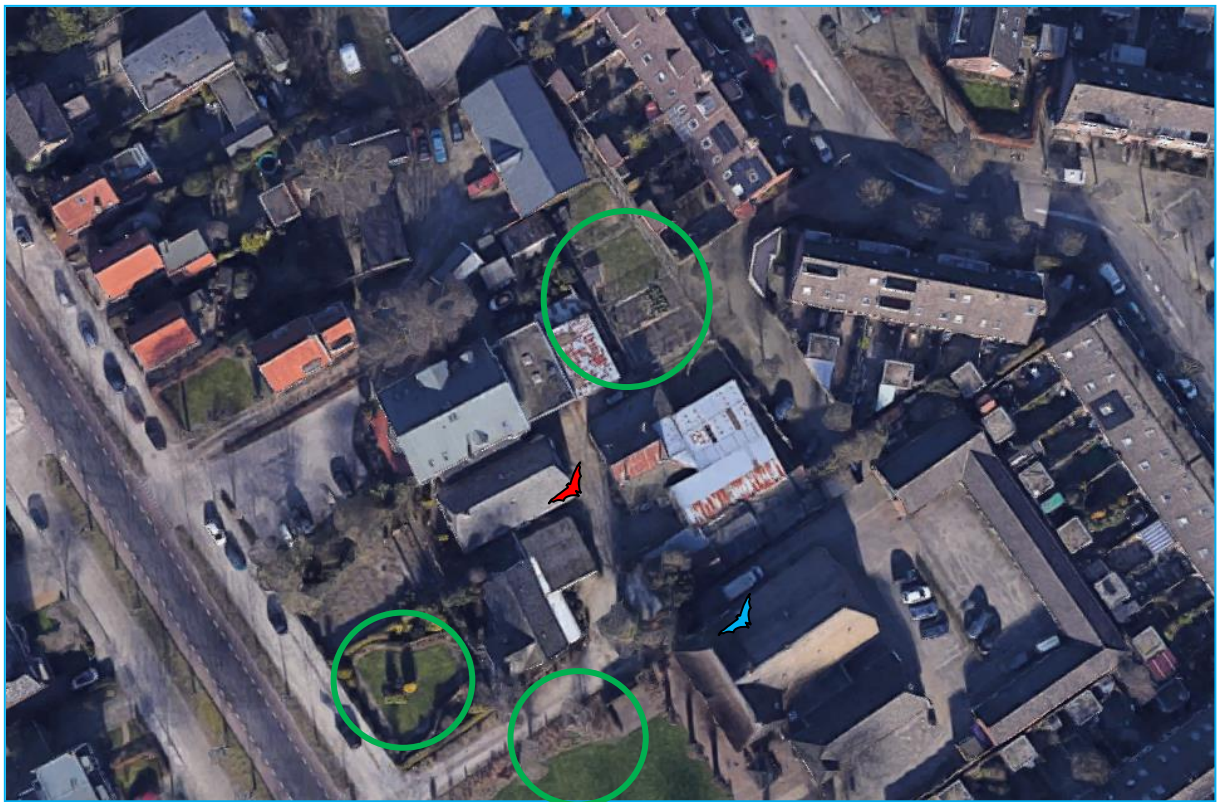
Voor toelichting bij de conclusie dient hoofdstuk vijf geraadpleegd te worden.

Soorten	Conclusie
	Vleermuis Er is een zomerverblijf van de Gewone dwergvleermuis vastgesteld. → Door de beoogde ingrepen zal deze vaste verblijfplaats verloren gaan.
	Huismus Er zijn geen jaarrond beschermde nesten vastgesteld. → Er zullen door de beoogde ingrepen derhalve geen nesten verloren gaan. Tevens zal er geen aantasting van het functionele leefgebied plaatsvinden.
	Gierzwaluw Er zijn geen jaarrond beschermde nesten vastgesteld. → Er zullen door de beoogde ingrepen derhalve geen nesten verloren gaan. Tevens zal er geen aantasting van het functionele leefgebied plaatsvinden.
	Steenmarter Er zijn geen exemplaren of sporen van de Steenmarter waargenomen. Het is derhalve aannemelijk dat de woningen niet door deze soort gebruikt worden.
	Overige soorten Er zijn geen exemplaren of sporen van de Egel of kleine marterachtigen waargenomen.

Op basis van de nadere onderzoeken kan worden geconcludeerd dat er procedurele gevolgen zijn aangaande het project.

- Er dient een ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd voor de Gewone dwergvleermuis;
- Er dienen onder andere mitigerende maatregelen te worden genomen en een projectplan en werkprotocol te worden opgesteld;
- Voor Huismus, Gierzwaluw, Steenmarter, kleine marterachtigen en Egel wordt een ontheffing Wet natuurbescherming niet noodzakelijk geacht omdat er geen overtreding van de verbodsbepalingen wordt verwacht;
- De zorgplicht is altijd van toepassing.

BIJLAGE 1
WAARNEMINGEN



-  Zomerverblijf Gewone dwergvleermuis
-  Mogelijk paarverblijf/ klein winterverblijf Gewone dwergvleermuis
-  Foerageergebied Gewone dwergvleermuis

BIJLAGE 2

WETTELIJK KADER

Hieronder wordt het wettelijke kader en de toepassing op ruimtelijke ingrepen beschreven aangaande onderzochte soorten

Wet natuurbescherming (Wnb)

De Wet natuurbescherming kent een apart beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn, een apart beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn en een apart beschermingsregime voor andere soorten, die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden. Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Alle vogels, in totaal ruim 700 soorten, zijn (beschermd). Daarnaast worden ongeveer 230 overige Europese en nationale soorten beschermd.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen

Bron: Brochure Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, ministerie EZ, versie 1.3 december 2016).

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Vleermuizen

Vleermuizen zijn beschermde inheemse diersoorten die in de Wet natuurbescherming opgenomen zijn in paragraaf 3.2 Wnb (bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd). Op grond van de artikelen 3.5 lid 2 en 3.5 lid 4 is het onder meer verboden om beschermde inheemse diersoorten opzettelijk te verontrusten of voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen of te vernielen. Tot vaste rust- en verblijfplaatsen worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van (groepen) mannetjes bevinden. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier (vooralsnog) ook onder.

Wanneer een gebodsbepaling van de Wnb wordt overtreden, dient men mitigerende maatregelen te nemen om het te verwachten negatieve effect zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen. Tevens dient er een ontheffing van de Wnb aangevraagd te worden.

Jaarrond beschermde nesten

De Gierzwaluw en de Huismus zijn beschermde inheemse diersoorten die in de Wet natuurbescherming opgenomen zijn in paragraaf 3.1 Wnb (EU-Vogelrichtlijn). Aangaande vogels is het volgens artikel 3.1 lid 2 verboden om opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen of nesten weg te nemen, volgens artikel 3.1 lid 4 en 5 is het verboden om opzettelijk vogels te verstoren, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlinders betreft, het grootbrengen van de jongen.

Onder nest moet ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden inbegrepen.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van de Wnb.

Nesten van de Gierzwaluw en Huismus vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen'. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd. Derhalve is, bij overtreding van de verbodsbepalingen, ontheffing nodig van genoemde artikelen met betrekking tot de vaste rust of verblijfplaatsen van de soort.

De soorten zijn niet opgenomen in de het verdrag van Bern (bijlage II).

Wanneer een verbodsbepaling van de Wnb wordt overtreden, dient men mitigerende maatregelen te nemen om het te verwachten negatieve effect zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen. Tevens dient er een ontheffing van de Wnb aangevraagd te worden.

BIJLAGE 3

FACTSHEET VLEERMUIZEN

Vleermuizen zijn nachtdieren. Ze worden actief wanneer de schemer invalt. Overdag slapen de meeste vleermuizen, of ze houden zich bezig met lichaamsverzorging. In het najaar daalt het insectenaanbod en maken vleermuizen zich klaar voor een winterslaap. Vleermuizen hebben een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo worden verblijfplaatsen als winterverblijf, kraamverblijf en/of paarverblijf gebruikt. Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouw- en boombewonende soorten. Vaste rust- en verblijfplaatsen van de gebouwbewonende soorten kunnen onder andere plekken onder dakpannen, spouwmuren en zolders zijn.



Potentiële verblijfplaatsen vleermuizen (bron: Handreiking verblijfplaatsen zoeken, Vleermuis Werkgroep Nederland).

Boombewonende soorten zijn te vinden in spechtengaten, holle oude bomen of achter loszittend boomschors.

Het gebruik van het soort verblijfplaats is afhankelijk van de soort. Zo zijn de Gewone dwergvleermuis en de laatvlieger echte gebouwbewoners. De rosse vleermuis is weer voornamelijk te vinden in bomen.

Ook wordt een verblijfplaats vaak wisselend gebruikt gedurende het jaar.

BIJLAGE 4

FACTSHEET HUISMUS (VOGELBESCHERMING NEDERLAND)



Factsheet

HUISMUS

Eieren leggen	Broeden	Jongen vliegvlug na
5 dagen	11-12 dagen	17 dagen
In totaal 33-34 dagen van eileg tot vliegend jong		

KALENDER

De huismus is een honkvaste en sociale vogel die jaarrond in groepen leeft.

Maart

Aanvang broedseizoen



- Start nestbouw en reparatie oude nesten.
- Broedt onder dakpannen en in kieren en gaten van gebouwen. Is afhankelijk van bebouwing voor nestgelegenheid. Broedt in mindere mate ook in nestkasten (ook van andere soorten zoals gierzwaluw).
- Koloniebroeder. Grotere kolonies (meer dan 25 broedpaar) hebben een beter broedresultaat dan kleine kolonies. Kolonies kleiner dan 10 paar zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van toestroom van exemplaren uit andere kolonies.

April - september

Broedseizoen



- Twee tot drie legsels per jaar, met per legsel 4-6 eieren.
- Om de soort in stand te houden is een tweede legsel noodzakelijk.
- De jongen krijgen de eerste twee weken vooral insecten, veelal bladluizen, te eten. Het broedsucces is daarmee ook sterk afhankelijk van voldoende eiwitrijk voedsel (insecten en hun larven) in de directe omgeving.

Oktober - december Na het broedseizoen



- Standvogel, de huismus trekt in de winter niet weg.
- Jonge huismussen verspreiden zich in de regel niet meer dan 1 kilometer van de geboorteplaats.
- Omschakeling naar plantaardig voedsel (90%).
- In stedelijk gebied is de huismus sterk afhankelijk van het voedsel dat mensen aanbieden, al dan niet bewust.
- De nesten worden als verblijf- en slaapplek gebruikt.

December - februari Winter

- Groenblijvende struiken en klimplanten worden gebruikt als gezamenlijke rust- en slaapplek.
- De nesten worden vooral in koude periodes ook als verblijf- en slaapplek gebruikt.

Inrichting

Beheer



Er zijn diverse speciale neststenen en -kasten voor huismussen in de handel.

Plaats bij nieuwbouw of renovatie standaard:

- Meerdere neststenen ingemetseld in de gevel.
- Meerdere neststenen/-kasten aan de buitenmuur onder een overstek of dakgoot (met RVS-schroeven).
- Een speciaal ontwikkelde Vogelvide in plaats van vogelschroot achter de onderste rij dakpannen.
- Zorg dat de vliegopening op het noorden of oosten hangt.

- De nesten hoeven niet schoongemaakt te worden.



Binnen een straal van 100 tot 200 meter, bij voorkeur minder, van de nestplaats moet het hele jaar rond aanwezig zijn:

- Natuurlijke voedselbronnen: groenstroken of bermen met inheemse kruiden, grassen en onkruid.
- Water en zanderige grond (om een zandbad te kunnen nemen).
- Voldoende schuilplaatsen in de vorm van inheems groen zoals bomen, (groenblijvende) hagen en klimplanten en (stekelige) struiken op enkele meters afstand van de voedselbronnen, water en zandbad.

- Snoei buiten het broedseizoen en snoei niet alles in hetzelfde jaar (maar om en om).
- Gebruik geen gif tegen insecten of onkruid.



Zie ook
maatregelfactsheet:

- Bermen en groenstroken
- Nieuwbouw
- Renovatie
- Na-isolatie

Kolonies bij kinderboerderijen, maneges, dierentuinen, terrasjes, stations en dergelijke zijn vaak de laatste bolwerken van huismussen in het stedelijk gebied. Rond deze bolwerken bevinden zich vaak andere deelkolonies. Het behoud van deze laatste bolwerken is essentieel voor het behoud van de soort. Ruimtelijke wijzigingen in de directe omgeving van deze bolwerken kunnen effect hebben op de populatie.

De meeste jonge huismussen verspreiden zich na het broedseizoen in de directe omgeving (minder dan 1 kilometer). Als men het aantal kolonies wil uitbreiden, is het belangrijk om binnen een straal van 1 kilometer van een huidige kolonie voorzieningen te treffen.

Deze factsheet is mede tot stand gekomen met financiële steun van:



Barbara Eveline Keuning Stichting

Provincie Noord-Brabant

Wettelijke bescherming

De huismus is een beschermde soort. De nesten van de huismus zijn jaarrond beschermd en mogen niet weggenomen of vernietigd worden. Een ontheffing van Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie is nodig, bijvoorbeeld bij renovatie- of isolatiewerkzaamheden aan gebouwen met nesten van huismussen. Huismussen zijn zeer gevoelig voor verstoring van hun nest en zullen, als het wordt verstoord, niet meer terugkeren. Voor specifieke maatregelen kan ook een gedragscode worden opgesteld. Voor meer informatie, kijk op www.vogelsendewet.nl

BIJLAGE 5

FACTSHEET GIERZWALUW (VOGELBESCHERMING NEDERLAND)



Eieren leggen	Broeden	Jongen vliegvlug na
Max. 10 dagen	18 - 22 dagen	40 - 42 dagen
In totaal 60 -70 dagen van eileg tot vliegend jong		

KALENDER

Gierzwaluwen doen bijna alles vliegend, ze verlaten het luchtruim alleen om te broeden.

Eind april - begin mei
Aankomst



- Terug uit overwinteringsgebied in Afrika.
- Voor nestplaatsen volledig afhankelijk van gebouwen: broedt in spleten en gaten in muren, en onder dakpannen.
- Zeer plaatstrouw, keert elk jaar terug naar eenmaal bezette nestplaatsen.
- Koloniebroeder.

Mei - juli
Broedseizoen



- Doorgaans één legsel per jaar, 2-3 eieren.
- Voedsel: vliegende insecten en zwevende spinnen.
- Zoekt voedsel rond de nestplaats boven grote open wateren, boven steden en dorpen en boven weilanden tot meerdere kilometers van het nest.
- Vangt in het broedseizoen 20.000 insecten per dag voor zichzelf en de jongen. Een gierzwaluwgezin is per broedseizoen goed voor het verdelgen van ruim één miljoen insecten.
- Als ze jongen hebben, maken ze een voedselbal van alle gevangen insecten, waarin wel 300 insecten kunnen zitten. De jongen worden dus maar af en toe gevoed, maar wel met veel insecten ineens.
- Vocht halen ze uit insecten. Bij zeer warm weer willen ze wel eens vliegend water scheppen in lage vlucht over het wateroppervlakte.

Deze factsheet is te downloaden van www.vogelbescherming.nl/stadsvogelfactsheets

Tweede helft juli - september
Najaarstrek



- Weersomstandigheden zijn sterk van invloed op de start en daarmee op het einde van het broedseizoen. Bij een koud en nat voorjaar start de eileg later en kunnen er tot begin augustus nog jongen uitvliegen.
- Weersomstandigheden hebben ook effect op het broedsucces.
- In jaren met warm en zonnig zomerweer vliegen gemiddeld 2,1 jongen per paar uit. In koude en natte jaren gemiddeld maar 0,9 jong per paar.
- Broedvogels trekken weg als de jongen op punt staan uit te vliegen (soms al vóór het laatste jong uitvliegt).
- Doortrek van noordelijke broedvogels vindt plaats tot in september.

Half augustus - half april
Overwintering

- Verblijft in Afrika.
- Overwintert in het Congobekken tussen Mali en Congo en maakt van daaruit enorme uitstappen naar Mozambique of de Sahel.
- Leeft van vliegende insecten rond onweerswolken en regenbuien.

	Inrichting	Beheer
 i Zie ook maatregelfactsheet: • Nieuwbouw • Renovatie • Na-isolatie	• Er zijn diverse speciale neststenen en -kasten voor gierzwaluwen in de handel. • Plaats bij nieuwbouw of renovatie standaard meerdere neststenen ingemetseld in de gevel. • Er zijn ook neststenen en -kasten die aan de buitenmuur bevestigd kunnen worden. Bevestig deze met RVS-schroeven. • Speciale gierzwaluwdakpannen kunnen alleen gebruikt worden op ongeïsoleerde daken, omdat het anders te warm wordt. • Hang meerdere nestkasten op onder een overstek of dakgoot. Nestelt vaak met meerdere paren bij elkaar. • Zorg dat de vliegopening op het noorden of oosten hangt. • Hang de kasten zo hoog mogelijk op, maar met een minimale hoogte van 3 meter. • Zorg dat de aanvliegroute vrij is van obstakels, zoals bomen of vlaggenmasten. • De omgeving rondom de nestplaats is minder relevant, omdat de gierzwaluw zijn voedsel in de lucht vangt. Wel moeten er voldoende insecten zijn.	• Bij renovatie moeten de neststenen zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke nestplaatsen geplaatst worden. • Het kan een tijd duren voordat de vogels een nieuwe nestlocatie vinden. Dit is te stimuleren door gierzwaluwgeluiden af te spelen op de nieuwe nestlocatie. • De nestruimte hoeft niet te worden schoongemaakt. • Het gebruik van insecticiden heeft een negatief effect op de voedselsituatie van alle insectenetende vogels, waaronder de gierzwaluw.

Deze factsheet is mede tot stand gekomen met financiële steun van:



JAAP VAN DUIN
VOGELFONDS



Dinamo Fonds

Barbara Eveline Keuning Stichting

Provincie Noord-Brabant

Wettelijke bescherming

De gierzwaluw is een beschermde soort. De nesten van de gierzwaluw zijn jaarrond beschermd en mogen niet weggenomen of vernietigd worden. Een ontheffing van Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie is nodig, bijvoorbeeld bij renovatie- of isolatiewerkzaamheden aan gebouwen met nesten van gierzwaluwen. Voor specifieke maatregelen kan ook een gedragscode worden opgesteld. Voor meer informatie, kijk op www.vogelsendewet.nl

Uitgave 2018

Meer informatie: www.vogelbescherming.nl/gierzwaluw
Of stel uw vraag via www.vogelbescherming.nl/contact of 030 - 69 37 700

IN1033

BIJLAGE 6
LITERATUURLIJST

Broekhuizen S, e.a., Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht 1992

Dijkstra V, R. Janssen, J. Buys & T. van der Meij, 2008. Handleiding voor het monitoren van vleermuizen op zolders. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem 2008

Limpens H, K. Mostert, W. Bongers, Atlas van de Nederlandse vleermuizen, K.N.N.V, Utrecht 1997

Limpens H e.a., Brochure; Met vleermuizen onderweg, Dienst Weg- en Waterbouwkunde en de VZZ, Delft 2004

Limpens H, e.a., Brochure Vleermuizen, bomen en bos, SVB en VZZ, Arnhem 2003

Lange, R, A. van Winden, P. Twisk, J. de Leander & C. Spee, Zoogdieren van de Benelux, Herkenning en onderzoek. Jeugdbondsuitgeverij, 's Graveland 1986

Netwerk Groene Bureaus (NGB), Zoogdiervereniging, Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN), Vleermuizenprotocol

Schober, W. & E. Grimmberger, Gids van de vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische eilanden, Tirion, Baarn 2001

Twisk P, e.a. Folder; Vleermuizen in en rondom het huis, Zoogdiervereniging i.s.m. Brabants Landschap, Landschapsbeheer Friesland en Stichting Landschapsbeheer Zeeland, 2009

Internet:

www.vleermuis.net
www.vleermuizenindestad.nl
www.vogelbescherming.nl
www.zoogdiervereniging.nl

Kennisdocumenten BIJ12, versie 1.0, juli 2017:

Huismus
 Gierzwaluw
 Gewone dwergvleermuis
 Ruige dwergvleermuis
 Gewone grootoorvleermuis